

VII. FEJEZET ÚJDONSÁG ÉS FELTALÁLÓI LÉPÉS.....	2
VII.1. ÚJDONSÁG	3
<i>VII.1.1 Az újdonság fogalma</i>	<i>3</i>
<i>VII.1.2. A technika állása</i>	<i>3</i>
<i>VII.1.3. A hozzáférhetővé válás körülményei.....</i>	<i>4</i>
<i>VII.1.4. Az újdonság megítélése</i>	<i>7</i>
VII. 2. FELTALÁLÓI LÉPÉS	8
<i>VII.2.1. A feltalálói lépés fogalma.....</i>	<i>8</i>
<i>VII.2.2. A mesterségben járatos személy</i>	<i>9</i>
<i>VII.2.3. A feltalálói lépés megítélése</i>	<i>9</i>

VII. FEJEZET ÚJDONSÁG ÉS FELTALÁLÓI LÉPÉS

Jogszabályok jegyzéke

Hmtv.	1991. évi XXXVIII. törvény a használati minták oltalmáról
Szt.	1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról
PUE.	1970. évi 18. törvényerejű rendelet az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövegének kihirdetéséről
R.	18/2004. (IV. 28.) IM rendelet a használati mintaoltalmi bejelentés részletes alaki szabályairól
DR.	19/2005. (IV. 12.) GKM rendelet a Magyar Szabadalmi Hivatal előtti iparjogvédelmi eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól
e-Kr.	147/2007. (VI.26.) Korm. rendelet egyes iparjogvédelmi beadványok elektronikus úton való benyújtására vonatkozó részletes szabályokról
Ákr.	2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról
PCT	Szabadalmi Együtműködési Szerződés

VII.1. Újdonság

VII.1.1 Az újdonság fogalma

Hmtv. 2. § (1) Új a minta, ha nem tartozik a technika állásához. A minta újdonságának (és feltalálói lépésen alapulásának) vizsgálatához a technika állásának ismerete szükséges.

VII.1.2. A technika állása

Hmtv. 2. § (2) A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbségi időpont előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált. Más szavakkal, a technika állása mindazt az ismerethalmazt felöleli, amely az elsőbbség napját megelőzően nyilvánosságra jutott.

A technika állásának meghatározásakor az ismertté válás lehetőségének, és nem magának a tényleges ismertté válásnak van jelentősége. Közömbös az, hogy az adott dokumentumot ténylegesen megtekintették-e, vagyis nem játszik szerepet az a tény, hogy a dokumentumot valójában nem ismerték meg, ha bárki megismerhette.

Így például egy közkönyvtárban található dokumentum technika állásához való tartozását nem lehet azon az alapon kétségbe vonni, hogy a könyvtári nyilvántartás szerint azt a minta elsőbbségét megelőzően, senki sem tekintette meg, illetve onnan senki sem kérte ki.

Szintén közömbös a technika állásához tartozás szempontjából, hogy a kérdéses dokumentum nyilvánosságra jutása mennyivel előzte meg a minta elsőbbségi napját. Helytelen az az érvelés miszerint a két időpont között eltelt rövid idő nem volt elegendő arra, hogy a feltárt dokumentumot bárki megismerje vagy a mintát megvalósítsa.

Hmtv. 2. § (3) Az újdonság vizsgálata szempontjából a technika állásához tartozónak kell tekinteni az olyan korábbi elsőbbségű belföldi szabadalmi vagy használatiminta-oltalmi bejelentés tartalmát is, amelyet a bejelentési eljárásban az elsőbbségi időpontot követően tettek közzé, illetve hirdettek meg (kiterjesztett technika állása).

Arra az esetre, ha a korábbi elsőbbségű belföldi szabadalmi, vagy mintaoltalmi bejelentést a hatósági eljárásban a vizsgált mintaoltalmi bejelentés elsőbbségi időpontja után publikálja a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: Hivatal), a törvény fikcióval élő megoldást nyújt, azzal, hogy - az újdonság megítélése szempontjából - a technika állásához tartozónak minősíti az ilyen bejelentést. A törvény fikciója szerint a korábbi elsőbbségű bejelentések tartalma (nem csak az igényponti jellemzők) a technika állásához tartozik.

Nemzetközi szerződés – a Szabadalmi Együttműködési Szerződés (PCT) – alapján a bejelentés napját követően közzétett, belföldivel azonos hatályú bejelentés tartalmát csak akkor kell a technika állásához tartozónak tekinteni, ha a bejelentés magyar nyelvű fordítását az Szt. rendelkezéseinek megfelelően benyújtották a Hivatalhoz.

Az európai szabadalmi bejelentésnek az Európai Szabadalmi Hivatal előtti eljárásban történő közzétételét vagy azt a közzétételt, amely az Európai Szabadalmi Egyezmény alapján e kérdésben is helyettesíti az Európai Szabadalmi Hivatal előtti eljárásban való

közzétételt, azonos hatályúnak kell tekinteni az Hivatal előtti eljárásban való közzététellel.

Hmtv. 29/A. § (2) A kiterjesztett technika állása szempontjából a bejelentés tartalma alatt értendő mindaz, amit a bejelentés napján a leírás, az igénypontok és a rajz feltárnak. Azonban a kiterjesztett technika állása szempontjából a szabadalmi bejelentések részét képező kivonat nem tartozik a bejelentés tartalmához, kizárólag a műszaki tájékoztatás céljára szolgál. Ugyanúgy nem tartozik a bejelentés tartalmához a kiterjesztett technika állása szempontjából az esetleges elsőbbségi irat sem, mivel az csak az elsőbbségi igény alátámasztására használható, kivéve, ha a bejelentés napját az elsőbbségi iratra való utalással alapozták meg tekintettel arra, hogy ebben az esetben a bejelentéskori leírást és a rajzot az elsőbbségi irat helyettesíti.

Hmtv. 2. § (4) A technika állásának részeként nem vehető figyelembe a bejelentő vagy jogelődje részéről, vagy hozzájárulásával, illetve a bejelentő, vagy jogelődje jogainak megsértésével történt közlés, vagy gyakorlatbavétel, ha az az elsőbbség napját nem több, mint hat hónappal előzte meg.

Az olyan bejelentők érdekében, akik az elsőbbség időpontja előtt hozzák nyilvánosságra a mintát, vagy akiknek a mintája jogsértés következtében jut nyilvánosságra, a törvény bevezeti a türelmi idő kedvezményét, biztosítva azt, hogy az említett módon való nyilvánosságra jutás ne tartozzon a technika állásához és ezáltal ne legyen újdonságrontó a mintára nézve. A jogbiztonság követelményére tekintettel csak meghatározott időre – hat hónapra – visszamenőleg engedhető meg ez a kedvezmény.

VII.1.3. A hozzáférhetővé válás körülményei

Írásbeli közlés

A technika állását képező anterioritások túlnyomó része írásos formájú. Az írásos megjelenítési formák a legkülönbözőbbek lehetnek: könyv, folyóirat, rajz, szabadalmi leírás, használatiminta-oltalmi leírás, katalógus, prospektus, elektronikus adathordozók, internetes forrás stb. Releváns irat nemcsak nyomtatvány, hanem egyéb sokszorosítás, sőt kéziratos szöveg, továbbá különleges írással, például gyorsírással rögzített szöveg is lehet. Bármely idegen nyelvű írás is lehet releváns. Közömbös az is, hogy a dokumentum külföldön vagy belföldön került-e kiadásra, mert a törvény nem tartalmaz az írásbeli közlés tekintetében területi korlátozást.

Írásosnak tekintendő a mintát olyan adathordozón – bármilyen műszaki vagy vegyi úton – rögzítő közlés (pl. a mintáról készült rajz vagy fénykép), amelynek közvetlen megtekintése alapján a minta megvalósítható.

Az írásos anyag akkor képezheti részét a technika állásának, ha elvileg bárki számára hozzáférhetővé vált. Ebből következik, hogy a bizalmasan kezelt irat, például titkosan kezelt dokumentáció, műszaki leírás nem része a technika állásának. Ha azonban az anyag a bizalmas kezelési utasítás ellenére, például mulasztás, vagy titoksértés következtében bárki számára hozzáférhetővé válik akkor (a fent említett türelmi időtől eltekintve) a technika állását képezi.

Az írásos anyag példányszáma is közömbös. Egyetlen példány is elegendő, ha úgy van elhelyezve, hogy ahhoz elvileg bárki hozzáférhet, például egy közkönyvtárban.

Viszont több példány sem tartozik a technika állásához akkor, ha mindegyik példány csak személyek eleve meghatározott köre számára hozzáférhető.

Szóbeli ismertetés

A szóbeli ismertetés – megfelelő bizonyítás esetén – szintén a technika állásához tartozik. A szóbeli ismertetés történhet nyilvános előadáson, rádió, televízió vagy internetes megosztás útján. A szóbeli ismertetés csak akkor minősíthető a technika állásához tartozónak, ha annak alapján a megoldás bárki számára megismerhető. Például, ha egy prezentáció nyilvános előadáson hangzik el, a technika állását képezi, azonban, ha egy zártkörű, meghívottaknak tartott előadáson, akkor nem.

Gyakorlatbavétel

A nyilvánosságra jutás egyik ritkább esete a gyakorlatbavétel, ami alatt nemcsak a minta megvalósítását, azaz a minta előállítását kell érteni, hanem a minta rendeltetésének megfelelő bármiféle nyilvános használatát is. A gyakorlatbavétel egyik leggyakoribb formája a minta szerint előállított tárgy forgalomba hozatala, de ide tartozik a kiállítás, a bemutatás vagy a hasznosítás bármilyen formája is. Ez alól kivétel a bejelentő vagy jogelődje részéről vagy hozzájárulásával, illetve a bejelentő vagy jogelődje jogainak megsértésével történt közlés vagy gyakorlatbavétel, ha az az elsőbbség napját nem több, mint hat hónappal előzte meg [Hmtv. 2. § (4)]. A törvény a technika állásához tartozás szempontjából a gyakorlatbavétel rendszerességét (pl. a minta tárgyának iparszerű előállítását) nem kívánja meg. Ebből következik, hogy akár egyetlen példányban előállított szerkezet eladása vagy tudományos, illetve üzleti célból történt nyilvános bemutatása elegendő lehet ahhoz, hogy a megoldás a technika állása részének számíton.

Ennek azonban az a feltétele, hogy a gyakorlatbavétel nyilvános legyen. Nyilvános a gyakorlatbavétel, ha annak következtében a megoldás bárki számára hozzáférhetővé vált. Az anterioritássá váláshoz a hozzáférésnek, a megismerésnek a lehetősége is elegendő, nem kell tehát azt vizsgálni, hogy a megismerés tényleg megtörtént-e. Az ilyen esetekben nem abból kell kiindulni, hogy ténylegesen valaki hozzáfért-e a kérdéses szerkezethez, hanem azt, hogy a gyakorlatbavétel olyan jellegű volt-e, hogy a megoldás egyáltalán hozzáférhetővé válhatott-e bárki számára. Nem lehet nyilvánosnak tekinteni a gyakorlatbavételt, ha a mintát zárt üzemen belül használják, ugyanis az üzemen belül alkalmazott megoldásokat nem tekintheti meg bárki, az üzemen belül dolgozókat pedig titoktartási kötelezettség terheli. Ha azonban az üzem olyan jellegű, hogy az ott alkalmazott megoldást bárki, minden megkötöttség nélkül megtekintheti, illetőleg megismerheti, az ott történő gyakorlatbavételt nyilvánosnak, tehát a megoldást adott esetben a technika állásához tartozónak kell tekinteni.

Nem nyilvános a gyakorlatbavétel, ha az a személyek meghatározott köre, például meghívottak jelenlétében történik. A gyakorlatbavétel helye a nyilvánosságra jutás szempontjából közömbös, tehát egy megoldásnak a világ

bármely részén történt gyakorlatbavétele azt eredményezheti, hogy a megoldás a technika állásának részévé válik.

A kiállítás és a bemutatás lényegében nem más, mint a nyilvános gyakorlatbavétel egyik módja; a nyilvánosság pedig a kiállításnak fogalmi kelléke. Ennek ellenére a kiállításon való bemutatás nem tekinthető nyilvánosságra jutásnak akkor, ha például kapcsolási elrendezéseket vagy finommechanikai szerkezeteket zárt dobozú műszerben mutatnak be, és így a konkrét megoldás megtekintés útján nem ismerhető meg.

A korábbi gyakorlatbavétel akkor is nyilvánosnak tekintendő, amennyiben az adott tárgyat nem az adott műszaki területen jártas személy számára értékesítették vagy adták át, például piackutatási vagy egyéb vizsgálatok céljából.

A korábbi gyakorlatbavétel újdonságrontó hatásának elemzése során az alábbiakat vizsgálja a Hivatal:

- A használat (gyakorlatbavétel) a szóban forgó használatiminta-oltalmi bejelentés elsőbbségi napját megelőzően történt-e, tehát pontosan mikor történt az esemény, és ténylegesen megvalósult-e a gyakorlatbavétel?
- A használat (gyakorlatbavétel) során megismerhető megoldás megegyezik-e a szóban forgó minta tárgyával? Ennek során vizsgálendő a megismerhető megoldás lényegi elemeinek azonossága a minta tárgyával.
- A használat (gyakorlatbavétel) körülményei olyanok-e, hogy a használt megoldás hozzáférhetővé vált-e bárki számára, és így nyilvánossá vált-e? Ennek során vizsgálendő, hogyan, hol és ki által valósult meg az elsőbbség napját megelőző használat, vagyis annak természete és körülményei.

Amennyiben a nyilvános gyakorlatbavétel az elsőbbség napját megelőzően elvégzett vizsgálatok, tesztek, felmérések következtében valószínűsíthető, akkor a fentiekén túlmenően minden esetben meg kell azt is vizsgálni, hogy feltételezhető-e a tesztelő személyzetnek a körülményekből fakadó titoktartási kötelezettsége, illetve, hogy maguknak a tesztelő személyzetnek érdekükben állt-e a titoktartás. Vagyis vizsgálendő, hogy

a.) létezik-e egy kifejezett vagy hallgatóságos titoktartási szerződés, és

b.) senki sem sértette-e azt meg.

Fentiekből levezethetően tehát egy adott információ akkor tekinthető bárki számára hozzáférhetőnek és nyilvánosságra jutottnak, ha bárki, akár csak egyetlen személy is hozzáférhetett és megérthette azt, valamint, ha az illetőt nem terhelte semmiféle titoktartási kötelezettség.

Amennyiben a tesztelő személy titoktartási szerződést írt alá, úgy a számára átadott információk vagy ismeretek nem tekinthetők bárki számára hozzáférhetőnek, és ezen az a tény sem változtat, hogy a titoktartásra megszabott időtartam lejárt.

Ennél kevésbé egyértelműek azok az esetek, amelyekben csak hallgatóságos titoktartásról van szó, illetve amelyekben a titoktartás ténye a körülményekből

adódik. Olyan esetekben, ahol a teszt vagy pl. piackutatási vizsgálat idejére a tesztelő személyek hazavihetik a tárgyat, és kifejezett titoktartási szerződést nem írtak alá, valamint az is kizárható, hogy a teszt alá vont tárggyal kapcsolatos információ titokban tartása az érdekükben állt volna (pl. szakmai vagy gazdasági indokok miatt), úgy feltételezhető, hogy a tesztperiódus alatt, amíg a tárgy a tesztelő személyek rendelkezésére állt kipróbálás céljából, a tárgy a személyek relatíve széles köre (pl. maga a tesztelő személy, annak családtagjai, esetleges látogatók) számára a használat révén hozzáférhetővé vált. Tehát amennyiben a tesztelő személyzetet nem köti titoktartási szerződés, akkor a fenti körülmények megvalósulása esetén a használt megoldást nyilvánosságra jutottnak kell tekinteni.

VII.1.4. Az újdonság megítélése

Az elbíráló a minta megadási eljárása során nem vizsgálja az újdonság meglétét. Az újdonság megítélésére az oltalmazhatósági vélemény elkészítése során, illetve megsemmisítési ügyeknél a kérelmező által felhozott dokumentumok alapján kerülhet sor.

Az újdonság megítéléséhez az elbíráló összehasonlítja a vizsgált minta főigényponti jellemzőinek összességét a technika állását képező megoldásokkal, és megállapítja, hogy van-e olyan anterioritás, amely megkérdőjelezheti a vizsgált minta újdonságát.

Az újdonság megítélésénél a következő általános szempontokat kell figyelembe venni:

- az összehasonlítást a vizsgált minta igénypontjai alapján kell elvégezni;
- először a főigénypont tárgyára nézve kell a vizsgálatot lefolytatni (Az egység követelménye kizárja, hogy több főigénypontja legyen egy használatiminta-oltalomnak);
- ha a főigénypont által meghatározott megoldás nem új, akkor az aligénypontok bevonásával kell az összehasonlító vizsgálatot folytatni;
- az aligénypontnak a főigényponttal kell együttesen új megoldást definiálnia;
- amennyiben a megoldás újdonsága a főigényponti jellemzők vizsgálata alapján nem vitatható, az aligénypontok újdonságának további vizsgálatára nincs szükség;
- ha az igénypontoknak eltérő elsőbbségük van, ezt figyelembe kell venni az egyes anterioritások érvényesíthetősége tekintetében.

Az újdonságrontónak tartott dokumentum szövegrészeire és ábráira való hivatkozással kell rámutatni arra, hogy a technika állásához tartozó dokumentum a vizsgált megoldás valamennyi jellemzőjét magába foglalja.

„Egyetlen dokumentum”

Az újdonság megítélésénél – ellentétben a feltalálói lépés vizsgálatával – nem engedhető meg, hogy a technika állásához tartozó különálló megoldásokat egymással kombináljuk. Csak akkor áll fenn az újdonság hiánya az igényelt megoldás

vonatkozásában, ha a feltárt anterioritások valamelyikéből a vizsgált igénypont valamennyi jellemzője megismerhető.

„Közvetlen és egyértelmű” levezethetőség

Egy dokumentum megkérdőjelezi az újdonságát valamely igényelt megoldásnak, ha az közvetlenül és egyértelműen levezethető a dokumentumból, beleértve azokat az ismérveket is, amelyek bár nincsenek kifejezetten megnevezve, de a mesterségben járatos személy számára magától értetődőek. Például, ha két szerkezeti elemet egy rugalmas elem köt össze, akkor az azonos szerkezeti elemeket összekötő, gumibakot tartalmazó közlésből „közvetlenül és egyértelműen levezethető” a rugalmas elem használata. Fontos a „közvetlenül és egyértelműen levezethető” korlátozás. Nem megengedett viszont az újdonság vizsgálatakor egy dokumentum kitanítását a közismert ekvivalensekre is kiterjeszteni, ha azok nem szerepelnek a dokumentumban, ez a feltalálói lépés vizsgálatának tárgyát képezi.

"Speciális és általános"

Az újdonság megítélésénél fontos szabály, hogy egy speciális kiviteli példa újdonságrontó az általános megfogalmazású igénypontra, az általános alak közlése viszont általában nem újdonságrontó a speciális kiviteli alakra.

Például egy korábbi dokumentumban egy adott összefüggésben közölt fémből készült elektromos fűtőszál újdonságrontó lesz arra az igénypontra, amely ugyanebben a szövegösszefüggésben az általánosabb fűtőtest kifejezést tartalmazza. Nem lesz viszont újdonságrontó az egyéb konkrét fűtőberendezésre, például gázkazánra.

Ugyanígy egy hatlapfejú csavar-anya kapcsolat korábbi közlése újdonságrontó lesz a kötőelem általános fogalomra, de nem lesz újdonságrontó a csavar-anya kapcsolattól eltérő egyéb kötőelemekre, például mágneses rögzítésre.

Hasonlóképpen amennyiben korábbi közlésben két szerkezeti elemet alátétet tartalmazó csavarral kapcsolnak össze, de a vizsgált mintában a csavarkötésnél rugós alátétet használnak, akkor a közlés nem tekinthető újdonságrontónak.

VII. 2. Feltalálói lépés

VII.2.1. A feltalálói lépés fogalma

Hmtv. 3. § (1) Feltalálói lépésen alapul a minta, ha a technika állásához képest a mesterségben járatos személy számára nem nyilvánvaló.

A feltalálói lépés meglétét nem alapozza meg önmagában az a körülmény, hogy a technika állását több forrás együttesen határozza meg, vagy az, hogy a technika állását részben vagy egészben idegen nyelvű források határozzák meg.

Hmtv. 3. § (2) A feltalálói lépés vizsgálatakor a technika állásának a Hmtv. 2. § (3) bekezdése szerinti részét (kiterjesztett technika állása) figyelmen kívül kell hagyni.

A törvény a joggyakorlat biztonsága érdekében nem közvetlenül a technika állásához viszonyított nyilvánvalóságon belül kíván fokozatokat felállítani, hanem a jog által „elképzelt” személy mércéjét határozza meg a szabadalmi jogtól eltérően. A szabadalmi jog „szakembere” helyett a „mesterségben járatos személy” szempontjából

kell megítélni a minta nyilvánvalóságát. A mesterségben járatos személy tudása nem csak szintjében, hanem jellegében is különbözik a szakemberétől, a gyakorlati felkészültségnek nagyobb szerep jut benne az elméletinél.

VII.2.2. A mesterségben járatos személy

Míg a találmány szabadalmazhatóságához a szabadalmi jog „feltalálói tevékenységet” kíván meg, és ezt a mércét szakember tudásszintjénél húzza meg, addig a használati minta fontos minőségi ismérve a kevésbé magas szinten megkövetelt alkotói teljesítmény, a „feltalálói lépés”, amelynek mércéjét a mesterségben járatos személy tudásszintje adja. A mesterségben járatos személynek ugyan a szakemberétől alacsonyabb az elméleti tudásszintje, azonban magas a gyakorlati felkészültsége. Tehát egy mesterségben járatos személy elméleti tudása kiegészül a kivitelezéshez, illetve a gyakorlati megvalósításhoz kapcsolódó ismeretekkel és az azok során szerzett tapasztalatokkal. A mesterségben járatos személy általános feladatmegoldó képességgel rendelkezik, de nem képes ismeretek alkotó szintézisére.

VII.2.3. A feltalálói lépés megítélése

Az elbíráló a minta megadási eljárása során nem vizsgálja a feltalálói lépés meglétét. A feltalálói lépés megítélésére az oltalmazhatósági vélemény elkészítése során, illetve megsemmisítési ügyeknél a kérelmező által felhozott dokumentumok alapján kerülhet sor.

Azt, hogy feltalálói lépésen alapul-e a minta, oly módon kell megállapítani, hogy elemző összevetést kell végezni a mintaoltalom tárgya és a technika állásához tartozó megoldás között.

A feltalálói lépés vizsgálatánál a technika állását a MÚ VII. 1.2.pontja szerint kell értelmezni azzal, hogy a kiterjesztett technika állását figyelmen kívül kell hagyni.

A minta feltalálói lépésen alapulásának megítélésekor azt kell mérlegelni, hogy a mesterségben járatos személy számára nyilvánvaló volt-e a megoldás létrehozása vagy sem.

Az elemző összevetést az igénypontok alapján kell elvégezni. Meg kell állapítani, hogy az egyes jellemzők megismerhetők-e a feltárt irat(ok)ból. Ennek során mindig szem előtt kell tartani, hogy a mintát a jellemzők egymással való kapcsolatukban határozzák meg. Ezért az egyes jellemzők megismerhetőségét illetően azt is vizsgálni kell, hogy ha azok megtalálhatóak az anterioritás(ok)ban, akkor ott milyen összefüggésben szerepelnek.

Ha az igénypontoknak eltérő elsőbbségük van, ezt figyelembe kell venni az egyes anterioritások érvényesíthetősége tekintetében.

Amennyiben a főigénypontra elvégzett elemző összevetés alapján a minta feltalálói lépésen alapul, az aligénypontok vizsgálata a feltalálói lépésre vonatkozóan nem szükséges.

Ha a főigényponti jellemzők alapján az állapítható meg, hogy a minta nem alapul feltalálói lépésen, akkor meg kell vizsgálni az aligénypontokat.

A mintának a vizsgált igénypont elsőbbségi napján kell feltalálói lépésen alapulnia, ennél fogva a minta nyilvánvalóságát is csak annak a tudásnak az alapján lehet

megállapítani, amelynek egy mesterségben járatos személy az elsőbbség napján birtokában volt.

A technika állását úgy kell értelmezni, hogy ahhoz nem csak az elsőbbség napja előtt hozzáférhetővé vált megoldások tartoznak, hanem minden olyan gyakorlati ismeret is, ami az elsőbbség napján segíthette vagy gátolhatta a mesterségben járatos személyt abban, hogy megalkosson egy, a vizsgált igénypont oltalmi körébe tartozó megoldást.

Feltalálói lépésen alapulónak kell tekinteni azt a mintát, amelynél a technika állásától megkülönböztető intézkedések valamilyen, az elsőbbség napján ténylegesen fennálló szakmai előítélet legyőzését eredményezik.

Szakmai előítélet legyőzését jelenti, ha a szakirodalom által az adott célra egyöntetűen rossznak tartott anyagokat, arányokat, kialakításokat alkalmaznak a megoldásban. Nem jelenti szakmai előítélet legyőzését, ha az intézkedés „jósága” csupán vitatott.

Ha például a kerékpárok hajtókarjával foglalkozó szakirodalom azt az útmutatást adja, hogy legnagyobb elülső lánckerék és hajtókar hosszúságának aránya 1,5 értéknél nagyobb ne legyen, mert nagyobb érték esetén túl nagy erőfeszítést kíván a meghajtása, a minta viszont legalább 1,8 értéket javasol, és ezen aránynál a kerékpár hajtása az eddig ismerteknél tökéletesebben végezhető, akkor a minta feltalálói lépésen alapul. Ebben az esetben ugyanis a szakirodalomból – ami a technika állásának olyan részét képezi, ami a mesterségben járatos személy gondolkodását szükségszerűen befolyásolja – nemcsak útmutatást nem kaphatott a megoldáshoz, hanem az még helytelen irányba is terelte a figyelmét.

A minta nyilvánvalóságát a mesterségben járatos személy számára nyilvánvaló megoldások alkalmazhatóságának szempontjából kell vizsgálni. Először is meg kell állapítani, hogy a főigénypont szerinti minta mely jellemzői tekintetében tér el a technika állásától. Az eltérések meghatározásához a felhozott dokumentumokban szereplő megoldásnak a minta jellemzőivel való összevetését kell elvégezni.

Ezt követően kell megítélni azt, hogy adhatott-e egyértelmű és elégséges ismeretet a technika állása a kimutatott eltérésekre vonatkozóan a mesterségben járatos személy számára a vizsgált igénypont szerinti minta megvalósításához.

Meg kell vizsgálni, hogy a felhozott dokumentumokban szereplő megoldások közül melyik az, amelyik a minta legtöbb jellemzőjére nézve ad kitanítást (amelyből a mesterségben járatos személy a legtöbb ismeretet szerezhette a minta szerinti feladat megvalósításához), azután pedig meg kell vizsgálni, hogy a mesterségben járatos személy ebből a megoldásból kiindulva hogyan juthatott el és eljuthatott-e egyáltalán – feltalálói lépés nélkül – egy, a vizsgált igénypont oltalmi körébe tartozó megoldás létrehozásához.

A feltalálói lépés meglétének vizsgálata során (ellentétben az újdonsághiány vizsgálatával) megengedhető két vagy több dokumentumnak, dokumentumrészletnek, ugyanazon dokumentum különböző részeinek a kombinálása, de csak abban az esetben, ha az ilyen kombinációk alkalmazása a vizsgált igénypont elsőbbségi napján a mesterségben járatos személy számára nyilvánvaló volt.

A dokumentumokból megismerhető megoldások kombinálása mesterségben jártas személy számára akkor nyilvánvaló, ha a kombinálandó műszaki kialakítások, elvek módosítás nélküli egyesítése teljesíti az oltalmi körben meghatározott minta által megoldandó feladatot.

Például, amennyiben a minta szerinti belső égésű motor dugattyújának kialakítását feltárja egy, a belső égésű erőgépek szakterületére eső dokumentum, de a dugattyú tömítésére szolgáló gyűrűrendszerről nem ad kitanítást, akkor az előző dokumentum szerinti dugattyú kialakítás kombinálása mesterségben járatos személy számára nem nyilvánvaló például egy, a dugattyús szivattyúk szakterületére eső, a minta szerinti tömítéssel azonos megoldással, ezzel létrehozva a minta szerinti műszaki kialakítást. (Ezzel szemben a szabadalmi eljárások esetében szakember számára a dokumentumok szerinti megoldások kombinálása nyilvánvaló lehet.)

Annak a megítéléséhez, hogy két vagy több dokumentum kombinációja nyilvánvaló-e, a következő megfontolások adhatnak segítséget.

– Ugyanazon dokumentum két vagy több részének kombinálása nyilvánvalónak tekinthető, ha azt valamilyen ok ki nem zárja (pl. az elsőbbség napján is fennálló szakmai előítélet).

– Ha a dokumentumban közvetlen hivatkozás van egy másik dokumentumra, akkor a két iratot úgy kell tekinteni, mintha egyetlen dokumentum részei lennének.

– Ha nincs közvetlen hivatkozás, akkor azt kell vizsgálni, hogy van-e a dokumentumban olyan utalás, mely szerint a minta elé kitzűzött feladat megoldható, ha ennek a dokumentumnak az ismeretanyagát más, nem pontosan (pl. tárgyával) megjelölt dokumentum ismeretanyagával kombinálják.

– Meg kell állapítani, hogy a dokumentumok azonos műszaki területre vonatkoznak-e. Ha a dokumentumok nem azonos szakterületre vonatkoznak, akkor nem nyilvánvaló a kombinálásuk.

– Minél nagyobb a társított dokumentumok száma, annál kevésbé nyilvánvaló a kombinálásuk.

– Nem közömbös, hogy milyen dokumentumfajták társításáról van szó. Általában nyilvánvalónak tekinthető kézikönyv, tankönyv vagy más szakmai alapmű kombinálása valamely specifikusabb dokumentumfajtaival (szabadalmi leírással, szakfolyóirattal, gyártmányismertetővel stb.). Az utóbbiak egymással való kombinálása kevésbé lehet nyilvánvaló.

A kombinálható dokumentumfajtákat a minta szerinti szakterület befolyásolhatja, például egy hagyományos egyszerű száras marószerszám kialakításánál a mesterségben járatos személytől nem elvárható, hogy több specifikus dokumentumot kombináljon a feladat megoldása érdekében, viszont az elvárható, hogy akár egy szabadalmi dokumentumot a kézikönyvből, tankönyvből vagy más szakmai alapműből szerzett tudással egyesítsen.

Amennyiben a minta kialakítása összetettebb szakterületre esik, például egy speciális marógépet kell megalkotni, úgy annak létrehozásánál a mesterségben járatos személytől elvárható, hogy több különféle specifikus dokumentumot kombináljon a feladat megoldása érdekében.

A fenti két példa megítélése közötti eltérés a minták szakterületi összetettségének különbözőségéből vezethető le. Kiemelendő ugyanakkor, hogy ugyanazon dokumentum alapján a szabadalomjogi szakember számára nyilvánvaló, azaz nem feltalálói tevékenységen alapuló megoldás lehet nem nyilvánvaló, azaz feltalálói lépésen alapuló, a mesterségben járatos személy számára.

A dokumentumok kombinálásának nyilvánvalósága csupán annak a nyilvánvalóságát jelenti, hogy a mesterségben járatos személy a nevezett két vagy több dokumentumban keresse a feladat megoldását. Valójában azonban nem a dokumentumokat, hanem a belőlük nyerhető ismereteket kell kombinálni. A megoldás kidolgozása akkor sem mindig nyilvánvaló, ha feltételezzük, hogy a mesterségben járatos személy rendelkezésére áll a két vagy több dokumentum és „késztetése van” azok együtt olvasására.

Például, ha a minta egy LED fényforrást tartalmazó falikar, és a technika állásából ismert a LED fényforrás és egy másik dokumentumból ismert a wolfram izzót tartalmazó falikar, akkor a két dokumentum kombinációja mesterségben járatos személy számára nyilvánvalóvá teszi a minta szerinti megoldás megalkotását.

Az egyik ismert megoldásból általában jellemzőket kell elhagyni, a másiktól pedig jellemzőket kell kiragadni ahhoz, hogy létrejöjjön a kombinációs minta. Márpedig a mintát egységes egésznek kell tekinteni, amit a jellemzők egymással való kapcsolatukban határoznak meg (kivéve, amikor a jellemzők között nincs működésbeli kapcsolat, de ekkor nem is beszélhetünk valódi kombinációról). Ezért a kombináció nyilvánvalóságát azon keresztül kell megítélni, hogy nyilvánvaló volt-e a mesterségben járatos személy számára a kitűzött feladat olyan megoldása, hogy egy ismert megoldás struktúráját megbontsa és a máshonnan kiragadott jellemzők felhasználásával hozza létre az új, a minta szerinti megoldást.

Támpont lehet az is, hogy a kiragadott jellemzők milyen feladatot és milyen hatással töltöttek be a maguk helyén a második vagy további dokumentumokban.

Ha az eltérést jelentő jellemzőkhöz (a minta egészét tekintve) a mesterségben járatos személy számára nem nyilvánvaló, meglepő, új hatás fűződik, úgy a minta feltalálói lépésen alapul.

Egyes esetekben magának a feladatnak a megfogalmazása is alkotó felismerést igényel. Márpedig amíg a feladat nem fogalmazódott meg, addig fel sem merülhetett a mesterségben járatos személyben annak kombinációval vagy más technikai területről származó ismeretek átültetésével való megoldása. Egy minta, amit első látásra nyilvánvalónak vélnénk, feltalálói lépésen alapulhat. Legtöbbször ugyanis csak a minta ismeretében tűnik úgy, hogy a feladat megoldása egyszerűen és logikusan adódott a technika állásából. Ezért (is) lényeges, hogy a nyilvánvalóságot a „bejelentői hozzájárulás” előtti mesterségben járatos személy szemszögéből vizsgáljuk.

Bár önmagában nem bizonyítja, de erősítheti a feltalálói lépés meglétét, ha a minta egy régóta fennálló műszaki probléma megoldását adja, illetve egy régóta teljesítetlen szükségletet elégít ki. A kereskedelmi siker és általában a minta kedvező fogadtatása csak az előbbiekhöz kapcsolódva jelenthet érvet a nem nyilvánvalóság megállapításához.

A feltalálói lépés megítélése, a döntés meghozatala elkerülhetetlenül hordoz magában szubjektív elemeket. A következő példák egyes jellegzetes típusokra nézve közölnek megállapításokat és adnak szempontokat a feltalálói lépés megítéléséhez. Ezek a példák csak iránymutatásul szolgálnak, a feltalálói lépés megítélésének végső soron minden esetben a konkrét ügy egyedi körülményeihez kell igazodnia.

A feltalálói lépés megítélésének egyes gyakorlati esetei

- *Úttörő jellegű minta*

Az ilyen szellemi alkotásokat többnyire szabadalmi oltalomban célszerű részesíteni, kivéve például, ha a bejelentőtől származó 6 hónapon belüli publikáció a szabadalmi oltalom elnyerését megakadályozza.

Az úttörő jellegű minták olyan feladatot oldanak meg, amely korábban nem merült fel vagy egyáltalán nem sikerült megoldani, így létrehozásukra a technika állása semmilyen útmutatást nem tartalmazott. Úttörő jellegű minta esetén a feltalálói lépés kétségbevonhatatlan.

A legtöbb minta nem úttörő jellegű, hanem valamely ismert megoldás javítására, tökéletesítésére vonatkozik.

- *Kombináció*

Önmagukban ismert elemeknek egy feladat megoldására irányuló csoportosítását értjük kombináción. A feltalálói lépés meglétét vagy hiányát a megoldásból származó hatás vizsgálata alapján lehet eldönteni.

A kombináció – és ez által maga a minta – nem nyilvánvaló, ha a kombinációban résztvevő elemek (igényponthoz tartozó jellemzők, illetve jellemzőcsoportok) egymásra hatása folytán az egyes elemek önálló (a technika állásából kikövetkeztethető) hatásától eltérő, a mesterségben járatos személy számára nem nyilvánvaló műszaki többlethatás jön létre.

Például ismert a porlasztó fej, amely a folyadékcseppeket permetszerűen juttatja ki a környezetbe és ismert a perlátor, amelyet a víztakarékos csaptelepekben használnak. A két elem kombinációjával létrehozható a perlátoros porlasztófej, amely habos permetet hoz létre. A habos permet nagyobb fajlagos felületet eredményez a folyadék felületre juttatásakor. A szabadalomjogi szakember számára a megoldás létrehozása egyértelmű, nem alapul feltalálói tevékenységen, mivel áramlástechnikai ismeretei alapján az ismert elemek kombinációja nyilvánvaló. Ezzel ellentétben a mesterségben járatos személy nem a fizikai elméletből indul ki, hanem a megoldandó feladatból. Ezért számára előre nem látható, hogy a porlasztó fej és a perlátor kombinálásával elérhető-e a kívánt cél. Így a kialakított megoldás, azaz a perlátoros porlasztófej feltalálói lépésen alapul.

- *Összegzés (addíció, aggregáció)*

Addíciónak minősül a „valódi” kombinációval ellentétben a részmegoldások egyszerű – új és meglepő hatást nem eredményező – összegzése, amely nem oltalmazható. Az ilyen minták csupán a társított elemeknek egymás mellé vagy egymás után helyezését jelentik, az elemek között kölcsönhatás nincs.

A szakirodalom szerint aggregáció az, amikor ismert, önmagukban is működőképes egységeket úgy rendelnek egymáshoz, hogy azok egymásra nem hatnak, és továbbra is csak eredeti funkciójukat teljesítik. Az aggregáció nem alapul feltalálói lépésen.

Ilyen aggregációs megoldásnak minősül egy tisztasági csomag, amely tartalmaz szappant, törölközőt, fogkefét, fogkrémet, ahol minden egyes elem megőrzi eredeti funkcióját. A funkciók nem befolyásolják egymást, nincs közöttük kölcsönhatás. Az ilyen megoldás nem alapul feltalálói lépésen függetlenül attól, hogy hány elemből áll.

- *Átvitel*

Átvitel az a megoldás, ahol egy bizonyos területen önmagában ismert műszaki intézkedést egy másik területen azonos vagy eltérő feladat megoldására alkalmaznak. Ilyen esetben a feltalálói lépés meglétét vagy hiányát az dönti el, hogy ténylegesen eltérnek-e a szakterületek egymástól a mesterségben járatos személy szemszögéből.

Nem alapul feltalálói lépésen, azaz egyszerű átvitelnek minősülhet, ha például egy Wankel-motor főtengelyénél alkalmazott tömítési megoldást Ottó motor főtengelyénél alkalmaznak, mivel az azonos szakterületre (járműgépészet) eső megoldásoknál a folyadék adott irányú mozgásának megakadályozása volt a feladat, amelynek felismerése mesterségben járatos személy számára nyilvánvaló. Ezzel ellentétben, ha a folyadékálló elektromos fogkefék tengelyénél alkalmazott tömítési megoldást egy belsőégésű motor vezérműtengelyénél alkalmazzák, akkor a mesterségben járatos személy számára az átvitel nem egyértelmű a szakterületek különbözősége miatt.

- *Anyaghelyettesítés*

Anyaghelyettesítés, ha az ismert megoldásban az ismert anyagot egy másik, ugyancsak ismert anyaggal helyettesítenek. Az anyaghelyettesítés az átvittel rokon kategória. Az anyaghelyettesítés akkor jelent feltalálói lépést, ha a technika állása nem tartalmaz olyan útmutatást, amelynek alapján a mesterségben járatos személytől elvárható lenne a helyettesítésnek, mint megoldásnak a nyilvánvaló alkalmazása. Nem lehet szó viszont feltalálói lépésen alapuló mintáról, ha a helyettesítő anyag alkalmazása annak már ismert tulajdonságai alapján mesterségben járatos személy számára nyilvánvaló volt. Például, ha egy ismert fém helyett egy hasonlóan nagy szilárdságú kompozitot alkalmaznak fogaskerék anyagának, akkor az új hatással nem járó anyaghelyettesítésnek minősül. Azonban, ha az újonnan alkalmazott kompozit eddig például csak szigetelőanyagként volt ismeretes, de szilárdságtani tulajdonságainak nem tulajdonítottak szerepet, akkor fogaskerék anyagként való alkalmazása új és feltalálói lépésen alapuló megoldás lehet.

- *Alak és méretváltoztatás*

Az alak- és méretváltoztatás, ha nincs előre nem várt műszaki hatása, nyilvánvaló intézkedés a mesterségben járatos személy számára.

Például egy négyszög keresztmetszetű pillér helyett egy azonos alapterületű kör keresztmetszetű oszlop alkalmazása mesterségben járatos személy köteles tudáson alapuló tevékenységét képezi, és nem minősül feltalálói lépésen alapuló megoldásnak.

Hasonló módon, ha egy elektromos vezeték tartó pilon magasságát a sajátos terepviszonyok miatt a szokásos méreteknél jóval nagyobb méretben kell kivitelezni, nyilvánvaló méretváltoztatásról van szó, amely nem jár nem várt hatással. A távvezetékek területén járatos személy köteles tudásához tartozik ugyanis annak az ismerete, hogy adott terepviszonyokhoz milyen méretű állványok szükségesek.

Feltalálói lépésen alapulónak minősülhet például, ha egy USB-csatlakozónak az alakját megváltoztatják trapéz alakról szimmetrikus lekerekített sarkú téglalap alakúra, habár a megvalósított feladat csatlakozó alaktól függetlenül azonos. A nem várt műszaki hatása az alak módosításának az, hogy az aljzatba való behelyezése egyszerűbbé válik.

Továbbá feltalálói lépésen alapulhat egy biomassza égő behordócsiga átmérőjének növelése is, mivel ennek eredménye nem csak az égő hőteljesítményének növekedése lehet, hanem a módosítással a tüzelőanyag inhomogenitásából származó üzemhibák is kiküszöbölhetők.

- Többszörözés

Többszörözésről akkor beszélünk, amikor ugyanazon ismert elemet ugyanazon megoldás keretében egymás mellett vagy egymást követően, ismételten (többszörösen) alkalmaznak. Az ilyen jellegű megoldások általában nyilvánvalóak a mesterségben járatos személy számára, mivel a többszörözés eredményeként létrejövő hatás a többszörözés számával egyenes arányban jelentkezik, azaz kiszámítható.

Amennyiben a mintával megoldandó feladat a medence tisztításakor a víz minél gyorsabb leeresztése, akkor nem alapul feltalálói lépésen egy olyan medenceürítő elrendezés, ahol egy összefolyó vízleeresztő nyílás helyett több azonos méretű leeresztő nyílást alakítanak ki, mivel magától értetődő, hogy több leeresztő alkalmazásával a használt víz gyorsabban lecserélhető.

- Ekvivalencia

Ekvivalenciáról beszélünk, ha egy ismert megoldás ismert elemét más, olyan, ugyancsak ismert elemmel helyettesítik, amely lényegében azonos feladatot, lényegében azonos módon és eredménnyel lát el.

Az ekvivalens megoldás révén létrejövő minta nem alapul feltalálói lépésen. A mesterségben járatos személy számára ugyanis nyilvánvaló, hogy az azonos rendeltetésű elemeket az igényeknek és a körülményeknek megfelelően helyettesíteni lehet.

Mesterségben járatos személy számára nyilvánvaló lehet egy olyan megoldás, amely csak annyiban különbözik egy másik, ismert megoldástól, hogy egyeneshornyos csavar helyett keresztthornyos csavart alkalmaznak.

Figyelemmel kell lenni azonban arra, hogy a valamely szakterületen általában ekvivalensnek tekintett elemek nem minden funkciójukban ekvivalensek.

Például, ha a minta által megoldandó feladat az, hogy egy gyerekbútor biztonságát növeljék úgy, hogy a mintába a hatlapfejű csavarokat belső kulcsnyílású csavarokra cserélik, akkor úgy tűnhet, hogy ekvivalenciáról van szó a csavarok módosításával, mivel a csavar mindkét megoldásnál ugyanazt a funkciót látja el. Ezzel ellentétben a belső kulcsnyílású csavar nem csak összetartja az egyes részeket, hanem megakadályozza, hogy imbuszkulcs nélkül bárki kicsavarja a csavarokat, azaz a gyerek nem tudja a kezével meglazítani azokat.

Ez a hatás nem nyilvánvaló mesterségben járatos személy számára, tehát ebben az esetben nemekvivalens helyettesítésről van szó.